

מפגש מס' 7

דף למנחה

ספר ויקרא ט"ז-כ'

עבודת הכהן הגדול

תוכן הפרקים שנלמדו השבוע

השבוע למדנו את הסיום של חטיבת הטומאה בספר ויקרא ועברנו לחטיבת הקדושה.

פרק ט"ז - עבודת הכהן הגדול ביום הכיפורים

פרק י"ז - איסור שחיטה מחוץ לאוהל מועד ואיסורים נלווים

פרק י"ח - איסורי עריות

פרק י"ט-כ' - "קדושים תהיו" - מצוות ואיסורים

בפרקים טז - כ' אנו עוברים למעשה מהתמקדות בענייני טומאה ואזהרה מפניה, אל הציווי לקדושה. מפרק י"א ועד פרק י"ח עוסקת התורה (בעיקר) בטומאות שונות ובדרכים להימנע מהם. השורש טמ"א חוזר בהם שוב ושוב. לעומת זאת בפרק י"ט עוברת התורה לעסוק בציוויים על הקדושה: תחילה על האדם, ישראלי וכהן (יט-כב) ואחרי כן על המועדים (כג). כאן השורש הרווח הוא קד"ש.

לימוד מעמיק

עבודת הכהן הגדול ביום הכיפורים

רובו של פרק ט"ז עוסק בדרך של הכהן הגדול לבוא אל הקודש. בלימוד היום נעסוק בשלושה עניינים הנוגעים לעבודת הכהן הגדול.

נושא א': האם עבודת הכהן הגדול נעשית דווקא ביום הכיפורים?

האזכור של יום הכיפורים מופיע רק בסוף הפרק, לאחר תיאור העבודה של הכהן הגדול. עניין זה מעורר תהייה, שהרי אם הפרק שלנו עוסק בעבודת הכהן הגדול ביום הכיפורים, מדוע התאריך לא מופיע בתחילת תיאור עבודת הכהן הגדול?

המדרש בויקרא רבה מסביר שאהרן הכהן יכול לבוא אל קודש הקודשים מתי שהוא רוצה ובתנאי שיקריב קורבנות אלו. בסוף הפרשה התורה מצווה על יום אחד בשנה שבכל מקרה אהרן חייב לעשות סדר זה על מנת לכפר על בני ישראל:

ויקרא רבה כא, ז: אמר הקדוש ברוך הוא למשה לא כשם שאתה סבור לא עת לשעה ולא עת ליום ולא עת לשנה ולא עת ליי"ב שנה ולא עת לשבעים שנה ולא עת לעולם אלא בכל שעה שהוא רוצה ליכנס יכנס רק שיכנס בסדר הזה.

לפי הסבר זה, ניתן להבין את המיקום של הפרק. אם הפרק היה עוסק בעבודת יום הכיפורים דווקא, על פניו מתאים יותר היה להביא פרשה זו בפרקים א'-ו' בויקרא העוסקים בקורבנות או במדבר כ"ט, יחד עם קורבנות המוספים של המועדות. אולם, אם המטרה העיקרית של סדר העבודה היא לאפשר לאהרן להיכנס לקדש הקדשים מבלי שימות (כשם שבניו מתו), ברור שסדר העבודה צריך להיכתב כאן, לאחר חנוכת המשכן ומות בני אהרן, והכתוב הולך ומפרט מהי הדרך המאפשרת כניסה אל קדש הקדשים - על ידי הקרבת קורבנות כפרה על הכהן ועל עם ישראל, ואז אהרן יוכל להיכנס בכל עת.

שאלה לדיון

מהי המטרה של כניסת אהרן אל הקדש?

הסבר זה של המדרש גורר איתו תהייה מהותית. לשם מה נכנס אהרן אל הקדש? האם הוא יכול להיכנס רק לצורך העם (-כדי לכפר על העם), או שמא אהרן יכול להכנס גם לצורך עצמו (-כשהוא מעוניין להיוועד עם ה')? האם כפרתו וכפרת העם הם עיקר העניין או שהם רק אמצעי כדי שהוא יוכל להיכנס? איזו אפשרות יותר משתמעת מפסוקים א-ב? כיצד ניתן בכל זאת להסביר פסוקים אלו לפי שתי האפשרויות הללו?

חלק מהמפרשים צמצמו את ההנחה הפרשנית לפיה הכהן הגדול יכול לבוא אל הקודש בכל עת. כך מפרש רבי מאיר שמחה מדווינסק בספרו 'משך חכמה' בשם הגר"א:

משך חכמה ויקרא ט"ז, ג: בזאת יבא אהרן אל הקודש - במדרש (ויקרא רבה כא, ז): "אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה: לא כשם שאתה סבור... אלא בכל שעה שהוא רוצה להיכנס יכנס, רק שיכנס בסדר הזה". עד כאן לשון המדרש. הנה בספר גביע הכסף הובא בשם הגר"א דפירושו פשוט, דאהרן היה יכול ליכנס תמיד בסדר הזה, רק שבניו לא היו רשאים רק ביום הכיפורים.

לפי פרוש זה, אהרן אמנם היה יכול תמיד להיכנס אל הקדש, אך כהנים אחרים יכולים לעשות זאת רק ביום הכיפורים.

נושא ב': משמעות הקטורת

סדר עבודת הכהן הגדול מורכב בעיקר מקורבנות חטאת ועולה. אלא שלפני הזאות הדם של קורבנות החטאת בקודש הקודשים (יד-יז) אהרן צריך להקטיר קטורת בקודש הקודשים (יב-יג): **וְלָקַח מְלֵא-הַמִּזְבֵּחַהּ גֶחָלִי-אֵשׁ מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ מִלִּפְנֵי ה' וּמְלֵא חֲפְנָיו קְטֹרֶת סָמִים דָּקה וְהֵבִיא מִבֵּית לְפָרְחָתָהּ. וְנָתַן אֶת-הַקְטֹרֶת עַל-הָאֵשׁ לִפְנֵי ה' וְכִסָּה עֵנַן הַקְטֹרֶת אֶת-הַכֹּפֶרֶת אֲשֶׁר עַל-הָעֵדוּת וְלֹא יָמוּת."**

מהתורה אף משמע שמטרת הקטורת היא לכסות על הכפורת (יג). אלא שבעניין זה מצאנו מחלוקת בין הפרושים-התנאים ובין הצדוקים בימי בית שני:

תלמוד בבלי יומא דף נג עמוד א: תנו רבנן ונתן את הקטרת על האש לפני ה' - שלא יתקן מבחוץ ויכניס, להוציא מלבן של צדוקין שאומרים יתקן מבחוץ ויכניס.

על פי הצדוקים יש לתת את הקטורת על האש וליצור את הענן עוד לפני הכניסה. ואילו לפי הפרושים צריך להקטיר בתוך קודש הקודשים. מה עומד מאחורי מחלוקת זו?

בקריאה ראשונית נראה שמטרתה של הקטרת היא הגנה על אהרן מפני ראייה מסוכנת של הכפורת: **וְכִסָּה עֵנַן הַקְטֹרֶת אֶת-הַכֹּפֶרֶת אֲשֶׁר עַל-הָעֵדוּת וְלֹא יָמוּת" (יג).** לפי זה, מובנת שיטת הצדוקים.

אולם, מפסוקים יב-יג ניתן להבין באופן פשוט שאת ענן הקטורת יוצר אהרן רק בקודש הקודשים לאחר שהוא נכנס. כך הבינו הפרושים (חז"ל).

בנוסף לכך, ניתן להביא מספר הוכחות לכך שלהקטרת תפקיד מרכזי הרבה יותר מאשר כיסוי הכפורת. ראשית, ממספר מקורות מוכח **שהקטורת היא הקרבן החשוב ביותר**. כך ניתן להוכיח מהעובדה שרק היא 'זוכה' להיות מוקטרת כל השנה בקודש על מזבח הזהב בעוד שאר הקורבנות מוקרבים על מזבח העולה בעזרה. הוכחה נוספת, מיני רבות, ניתן להביא מהעובדה שאת הרצון לקרבת ה' ביטאו נדב ואביהוא על ידי הקטרת קטורת (י', א). קשה, אם כן, להניח שכל מטרתה של הקטורת היא רק להיות ענן מיסוך. יותר מסתבר שלקטורת תפקיד חשוב הרבה יותר: פעם אחת בשנה זוכים ישראל להקטיר קטורת לא רק בקודש, מאחורי הפרוכת, אלא מתחת לכיסא הכבוד ממש. כך דרשו חז"ל (ספרי דברים פרשת וזאת הברכה פיסקא שנא): "שימו קטורה באפך - זו קטורת שלפני לפנים".

הכפרה ביום הכיפורים מביאה לידי קרבת א-להים ובני ישראל זוכים להיכנס לפני ולפנים ולעבוד לפני ה'. כעת גם מובנת ראשית הפרשה הפותחת במוותם של נדב ואביהוא (א). הם רצו להתקרב לה' על ידי הקטורת ללא הכנה ראויה. פרשת יום הכיפורים מלמדת כיצד ניתן להתקרב לה' על ידי הקטורת באופן הראוי.

נושא ג': על מה ולמה שעיר לעזאזל?

אחד משיאי העבודה ביום הכיפורים הוא שילוח השעיר לעזאזל. בפסוקים ג-ה מצווה התורה לערוך גורל בין השעירים ולהעמיד את השעיר הנשלח לעזאזל לפני ה'. בהמשך מצווה התורה לשלח אותו לעזאזל כחלק מהליך הכפרה של עם ישראל (כ-כב). מעשה זה עורר אצל פרשנים רבים תהיות והתלבטויות: מה פשרו של קרבן זה שלא עולה על המזבח? למה ולמה מיועד השעיר לעזאזל ומה פירוש המונח 'עזאזל'?

רש"י הציע, בעקבות הגמרא, שעזאזל הוא הר עז וקשה ושיד"ל נתן לכך משמעות סמלית של 'תשליך':

רש"י ויקרא ט"ז: עזאזל - הוא הר עז וקשה, צוק גבוה, שנאמר (פסוק כב) ארץ גזרה, חתוכה.

שיד"ל ויקרא ט"ז: ואמנם המכוון בשילוח השעיר לעזאזל נראה שהוא על דרך (מיכה ז, יט) "ותשליך במצולות ים כל חטאתם", כי הכהן בדיבורו היה נותן כל עונות העם על השעיר, ואח"כ היה משלח השליח ועמו העונות כולם אל ארץ גזרה, והעם היה נשאר נקי מכל עונותם.

שאלה לדיון השלכת העונות

מהי המשמעות של השלכת העונות שלנו? (בראש השנה נהוג לעשות "תשליך", מנהג דומה לזה. מה משמעותו עבורנו?) האם באמת ניתן להשליך את עוונותינו בצורה פשוטה כל כך? מה השפעתו של מעשה זה על הנפש? ראו בפוסט [של ד"ר חיותה דויטש](#).

סיכום

סדר העבודה, המאפשר את הכניסה אל קדש הקדשים, נעשה בבית המקדש בכל שנה ביום הכיפורים. במהלך עבודה זו, הכהן מכפר על עצמו ועל כל עם ישראל, ומקטיר קטורת (המאפשרת קרבה גדולה לה'), ונכנס אל קדש הקדשים. חז"ל מתארים את השיא של יום הכיפורים בבית המקדש בכניסתו של הכהן הגדול אל קדש הקדשים, ובצאתו משם "בשלוש בלי פגע", ואת הפיכת חוט השני מאדום ללבן, כסמל לכך שחטאי העם התכפרו, והם נחתמו לחיים טובים לשנה הבאה.

כיום, כאשר אין לנו מקדש, ואין אפשרות לכפר על העם בעזרת סדר העבודה, אנו אומרים את סדר העבודה בתפילת מוסף של יום הכיפורים, ומסיימים בפיוט "מראה כהן" (לחץ כאן לשמיעת הפיוט), המתאר את עצמת ההתרגשות ביום הכיפורים במקדש, כאשר הכהן הצליח לעשות את כל סדר העבודה ולהיכנס אל הקודש, ולצאת משם בשלום. התרגשות זו מובנת במיוחד על רקע סיפור מותם של נדב ואביהוא, אשר ניסו להתקרב אל ה' בצורה לא נכונה ומתו.

המסר המרכזי של פרקנו הוא שהקרבה אל ה', אל הקדש דורשת סדר עבודה מאד מדוקדק, כפרה, וטהרה מיוחדת.

להרחבה

מאמרים:

[מיתת בני אהרן ועבודת יום הכיפורים - הרב יאיר קהאן](#)
[כניסת הכהן הגדול לקדש הקדשים - הרב אמנון בזק](#)
[עבודת כהן גדול ביום הכיפורים - הרב ד"ר תמיר גרנות](#)

שיעורים:

[השעיר המשתלח - הרב משה ליכטנשטיין](#)
[עבודת יום הכיפורים - הרב מנשה וינר](#)
[סדר עבודת כהן גדול - מהפכה במושגי ספר ויקרא - הרב אוריאל עיטם](#)

הקדמה לקראת השבוע הבא

בשבוע הבא נסיים ללמוד את פרשיות הקדושה, ונתחיל את תיאור הברית בהר סיני עם פרק כ"ה המצווה על השמיטה והיובל.